

Наталія Валеріївна ПУШЕНКО,

слухач 5 курсу факультету № 1 Академії Державної пенітенціарної служби, Чернігів, Україна

Науковий керівник: Боднар Ігор Володимирович,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального,

кримінально-виконавчого права та кримінології факультету № 1

Академії Державної пенітенціарної служби, Чернігів, Україна

ЗАПОБІГАННЯ ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНІВ З КОРУПЦІЙНОЮ СКЛАДОВОЮ СЕРЕД ОСІБ, ЯКІ СТОЯТЬ НА ОБЛІКУ В ОРГАНІ ПРОБАЦІЇ

Розробка комплексу правових та кримінологічних засобів запобігання вчинення злочинів в органі пробації є об'єктивною вимогою періоду оптимізації Державної кримінально-виконавчої служби України. Важливим елементом цієї оптимізації є забезпечення виконання завдань, пов'язаних із дотриманням прав осіб, які стоять на обліку, запобігання вчиненню нових злочинів як самими засудженими, так й іншими особами. Серед детермінантів вчинення злочинів з корупційною складовою у органі пробації слід виділити недоліки в організації й проведенні роботи щодо запобігання вчинення злочинів, недоліки соціально-психологічної роботи з особами, які знаходяться на обліку в органі пробації, неналежне його кадрове забезпечення.

Аналізуючи праці сучасних фахівців з проблем кримінології (О. М. Бандурки, В. С. Батиргарєєвої, О. В. Беци, І. Г. Богатирьова, Є. М. Бодюла, В. В. Василича, А. Д. Глоточкина, О. І. Гурова, Т. А. Денисової, С. Ф. Денисова, С. І. Демент'єва, О. М. Джужи, В. А. Елеонського, В. П. Ємельянова, А. П. Закалюка, А. Ф. Зелінського, О. Г. Колба, В. М. Куца, С. Я. Лебєдєва, О. М. Литвака, О. М. Литвинова, С. Ю. Лукашевича, М. П. Мелентьєва, Г. М. Мінковського, О. П. Северова, І. С. Сергєєва, В. М. Трубнікова, С. Я. Фаренюка, С. І. Халимона, С. В. Царюка, Ю. В. Шинкарьова) слід зробити висновок, що питання запобігання протиправної поведінки громадян знаходиться в центрі уваги як українських кримінологів, так і вчених інших країн. Як відзначає В. С. Овчинський, в сучасних умовах сформувалася сукупність знань про діяльність із вдосконалення суспільних відносин в цілях виявлення і нейтралізації причин і умов злочинності, а також явищ і процесів, що обумовлюють здійснення, зростання і розповсюдження окремих форм і видів злочинів, чинників, що впливають на формування антигромадських рис у певних категорій осіб, впливу на умови їх життя і виховання, усунення конкретних умов, що обумовлюють скоєння злочинів окремими особами, визначення форм і методів контролю над злочинністю [1, с. 103–107]. Між тим, деякі автори до поняття запобігання злочинам, поряд зі специфічним видом діяльності, відносять також систему заходів і дій; систему узгоджену, збалансовану і виважену; систему, в основному спрямовану на причини і умови злочинності [2, с. 130; 3 с. 18; 4, с. 120; 5, с. 116].

Запобігання злочинності з корупційною складовою – це особлива система соціальних, держав-

них і суспільних заходів, які вживає суспільство з метою регресу рівня злочинності з корупційною складовою, направлених на усунення, нейтралізацію та ослаблення причин і умов злочинності з корупційною складовою, утримання від скоєння злочинів і корекцію поведінки злочинців, а також на осіб, стосовно яких за їх соціально-демографічними, соціально-рольовими, кримінально-правовими та морально-психологічними ознаками можна прийти до висновку про схильність їх до вчинення злочинів [6, с. 341; 7, с. 96].

Аналізуючи визначення діяльності щодо запобігання злочинності в органі пробації не можна обійти увагою системний характер даного виду діяльності, яка охоплює набір певних елементів, що знаходяться в тісному логічному взаємозв'язку. Кримінологи поняття «запобігання злочинності» трактують у вузькому (кримінально-правовому й кримінологічному) та широкому (соціально-політичному) сенсі. Під кримінально-правовим і кримінологічним запобіганням, взятому в традиційному і вузькому сенсі, розуміються заходи, здійснювані в процесі призначення і виконання кримінального покарання. Можна сказати, що ідея запобігання злочинності (приватна і загальна превенція) пронизує всю систему кримінально-правових, кримінально-процесуальних і кримінально-виконавчих інститутів. Проте практика боротьби зі злочинністю в сучасних умовах показує, що при визначенні поняття запобігання злочинності необхідно виходити з ширших позицій: соціально-політичних, економічних тощо. Такий підхід дає можливість сформулювати це поняття в широкому сенсі, що включає різні (не лише правового характеру) заходи з боку державних органів і громадських організацій, спрямовані на те, щоб не допустити існування злочинності в майбутньому або, принаймні, нейтралізувати її зростання. Саме у цьому криється сенс запобігання злочинності [8, с. 35].

Враховуючи визначення запобігання злочинам, можна зробити висновок, що діяльність із запобігання злочинності в органі пробації тотожна спеціальному й індивідуальному кримінологічному запобігання, суть якого полягає у виявленні, усуненні та нейтралізації детермінантів злочинності у органі пробації та виявленні серед осіб, взятих на облік, які за своїми кримінологічними ознаками схильні до скоєння нових злочинів. Таким чином, ця соціальна проблема повинна вирішуватися за

допомогою методів виявлення, адаптованих до умов органу пробації, а також методів усунення, нейтралізації й блокування криміногенно-пенітенціарних чинників. На додаток до цих способів повинна проводитися у відповідних формах і спеціальна діяльність, спрямована на виявлення осіб, від яких можна очікувати скоєння злочинів на волі.

Слід підкреслити, що система запобігання злочинів з корупційною складовою в органі пробації по своїй структурі охоплює дві підсистеми, оскільки при виконанні кримінального покарання виникає необхідність протидіяти протиправній поведінці не лише осіб взятих на облік, а й співробітників. У зв'язку із цим можна говорити про підсистему запобігання злочинів з корупційною складовою взятих на облік осіб та про підсистему запобігання злочинів, які вчиняються персоналом органу пробації.

Серед заходів профілактично-виховного впливу виділяють загальні, спеціальні та індивідуальні форми впливу.

Ми повністю погоджуємось з точкою зору І. Г. Богатирьова, який наводить класифікацію заходів запобігання вчинення злочинів серед осіб, які стоять на обліку в кримінально-виконавчій інспекції. Саме тому ми вважаємо що і дану класифікацію запобіжних заходів можна застосувати і щодо запобігання вчинення злочинів з корупційною складовою особами, які стоять на обліку в органі пробації.

До загальних віднесені: видання законодавчих актів, нормативне визначення участі громадськості в процесі впровадження альтернативних позбавленню волі видів покарань; інформування широких

кіл населення через засоби масової інформації про відповідальність за злочини; покращення соціальних та економічних умов, що позначаються на життєдіяльності населення; розбудова державних інституцій, які ведуть боротьбу зі злочинністю (суди, орган поліції, прокуратура, органи виконання покарань).

До спеціальних належить: реформування судової системи з розширенням упровадження покарань, альтернативних позбавленню волі; підвищення ролі органу пробації у справі виправлення та ресоціалізації засуджених; визначення ролі адміністрації підприємств, установ та організацій різних форм власності щодо профілактики злочинів серед засуджених до покарань, альтернативних позбавленню волі.

До індивідуальних віднесені: профілактично-виховні заходи; контроль та нагляд за поведінкою осіб взятих на облік; сприяння розвитку саморегулятивної поведінки [9, с. 292].

Не можна забувати і про такий напрям загально соціального запобігання злочинів з корупційною складовою злочинам серед осіб, які перебувають на обліку в органі пробації, має бути організація роботи органів виконання покарань на належному рівні, що має виражатися в ретельному доборі кадрів, матеріальному і моральному стимулюванню їхньої праці, оснащення органів виконання покарань сучасною технікою. До органів виконання покарань повинні приходити справжні професіонали своєї справи, люди, що обрали цю роботу за покликанням, а не з яких-небудь кон'юктурних міркувань [10, с. 181].

Список бібліографічних посилань

1. Криминология: учебник/под ред. В. Н. Кудрявцева, В. Е. Эминова. М.: Юристъ, 1997. 512 с.
2. Зелінський А. Ф. Криминологія: навч. посіб. Харків: Рубікон, 2000. 240 с.
3. Криминология: учебник для юрид. вузов/под ред. В. Н. Бурлакова, В. П. Сальникова. СПб.: С.-Петербург. акад. МВД России, 1998. 576 с.
4. Костенко А. Н. Принцип отражения в криминологии (Системное исследование психологического механизма криминального поведения). Киев: Наук. думка, 1986. 126 с.
5. Бафия Е. Проблемы криминологии. Диалектика криминогенной ситуации/под ред. Н. А. Стручков; пер. с польск. Е. П. Эбзеева. М.: Юрид. лит., 1983. 150 с.
6. Тихомирова Л. В., Тихомиров М. Ю. Юридическая энциклопедия. М.: Изд. Тихомирова М. Ю., 2008. 1088 с.
7. Нікітін Ю. Криминологіко-концептуальна модель запобігання злочинності в сучасному українському суспільстві. *Юридична Україна*. 2008. № 9. С. 95–99.
8. Боднар І. В. криминологічні засади вчинення злочинів у кримінально-виконавчих установах закритого типу: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2012. 273 с.
9. Богатирьов І. Г. Профілактично-виховний вплив як засіб корекції поведінки засуджених до покарань у виді виправних робіт (окремі проблеми). *Проблеми пенітенціарної теорії і практики*. 2003. № 8. С. 3–10.
10. Батиргарєєва В. С. Криминологічна характеристика та попередження розбоїв, поєднаних з проникненням у житло. Харків: Одісей, 2003. 256 с.

Одержано 17.02.2017